

УДК 339:330.34

Музиченко Наталія

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Особливості розвитку незалежної України в умовах глобалізаційних процесів, а також причини глобальних змін на європейському континенті після розпаду біполярної системи. Глобалізація впливає на розвиток світових ідеологій, інтенсивну боротьбу за встановлення світового порядку, стрибкоподібне зростання кількості і впливу міжнародних організацій, послаблення суверенітету національних держав, появу і розвиток транснаціональних корпорацій, збільшення міжнародної торгівлі, інтенсивні масові міграції та формування мультикультурних спільнот, створення планетарних засобів масової інформації та експансію західної культури в усіх регіонах світу. Її вплив має важливе значення для більшості частини населення.

Ключові слова: Україна, глобалізація, протистояння, блок, розвиток, незалежність.

Музыченко Наталья

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Особенности развития независимой Украины в условиях глобализационных процессов, а также причины глобальных изменений на европейском континенте после распада биполярной системы. Глобализация влияет на развитие мировых идеологий, интенсивную борьбу за установление мирового порядка, скачкообразный рост количества и влияния международных организаций, ослабление суверенитета национальных государств, появление и развитие транснациональных корпораций, увеличение международной торговли, интенсивные массовые миграции и формирование мультикультурных сообществ, создание планетарных СМИ и экспансию западной культуры во всех регионах мира. Ее влияние имеет важное значение для большей части населения.

Ключевые слова: Украина, глобализация, противостояние,

блок, развитие, независимость.

Musychenko Natalij

FEATURES OF UKRAINE IN THE GLOBALIZATION

Features of the development of an independent Ukraine in the conditions of globalization processes, and the reasons of global change on the European continent after the collapse of the bipolar system. The impact of globalization on world ideologies, intense struggle for the establishment of world order, a jump in the number and influence of international organizations, weakening the sovereignty of nation states, the emergence and development of transnational corporations, increased international trade, intensive mass migration and the formation of multicultural communities, the media and the creation of planetary expansion western culture in all regions of the world. Its influence is essential for most of the population.

Keywords: Ukraine , globalization , opposition, block development and independence.

Постановка проблеми. Наприкінці 1990-х років з усією очевидністю проявився той факт, що завершення «холодної війни» та біполярного протистояння на світовій арені надало потужного імпульсу розвитку процесів глобалізації, особливо її політичній та економічній основі. Із завершенням протиборства двох соціально-політичних та економічних систем – капіталізму та соціалізму – глобалізація перетворилася на домінуючу тенденцію світового розвитку.

Положення України на межі двох великих цивілізаційних просторів – європейського та євразійського – було і залишається одним із визначальних чинників її історичної та політичної долі. Географічно Україна завжди була і залишається центральноєвропейською державою, історично ж і політично тривалий період більша частина України перебувала під впливом євразійської культурної традиції, у складі Російської імперії, а потім Радянського Союзу. Національна свідомість виявилася розщепленою, відповідно, не було єдиних геополітичних пріоритетів, національних інтересів, єдиної національної стратегії. Усе це зумовило невдачу побудови національної держави на початку ХХ ст., а також сучасні труднощі

становлення Української держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що серед вітчизняних науковців ведуться дебати про здатність української економіки інтегруватись у світові економічні процеси, але їхні думки сходяться в тому, що попри всю відірваність значної частини української економіки від глобальних ринків і незрозумілість економічної поведінки уряду і національного капіталу, Україна змушена активніше шукати відповіді на виклики глобалізації (і одним з таких є довгоочікуваний вступ України до СОТ), вирішувати дилему про те, кому «делегувати» частину економічного та політичного суверенітету – Росії чи об'єднаній Європі, що розширюється, або ж напрацьовувати національну модель співпраці з транснаціональним капіталом.

Як зазначає відомий український дослідник проблем глобалізації Олег Білорус, уряд і корпоративний сектор в Україні лише починають розуміти, що здатність синхронізувати себе з процесами, які пов'язані з глобальними та регіональними вимірами, уміння «вбудовувати» свої внутрішньополітичні плани й проекти в глобальні геостратегічні контексти визначає не тільки конкурентоздатність економіки країни, але й створює умови для підтримання внутрішньополітичного консенсусу та збереження власної національної ідентичності [7, с. 65].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. При розв'язанні проблем свого національного розвитку Україні потрібно визначатися, у якій глобалізації вона бере участь. Питання складне, особливо для чинних політиків, змушених його з'ясовувати. Владі потрібно вдумливо, виважено і далекоглядно оцінити існуючий нині розклад світових сил і тенденцій для того, щоб вийти зі стану залежного розвитку і посісти гідне місце у світі та відігравати свою власну роль у процесі глобалізації.

Однією з проблем України в реалізації процесу державотворення була внутрішня невідповідність України до незалежності, відсутність єдиної національної ментальності, загальноприйнятих національних цінностей. Тому перед Україною постали такі проблеми:

- прискорена побудова національної держави вимагала консолідованої національної ментальності;

- швидка консолідація національної ментальності виявилася дуже важкою без сильної унітарної держави.

Але, на жаль, на 23-му році незалежності, ні в держави, ні в політичних сил, що представлені в парламенті, немає цілісної стратегії розвитку України у світі, стратегії, яка б не тільки декларувала, але й пропонувала б технології ухвалення та проведення послідовної та прогнозованої зовнішньої політики. Прикро, що з цих питань бракує навіть змістовної та побудованої на аргументах, а не на передвиборних обіцянках, загальнонаціональної дискусії.

Мета статті. Геополітичне значення виникнення в Європі нової держави – України важко переоцінити. Проголошена нею мета – стати незалежною, демократичною, без'ядерною державою – не тільки не суперечить принципам побудови нової Європи, а навпаки, з огляду на її геополітичні характеристики, найкраще відповідатиме їм.

Викладення основного матеріалу дослідження. Останнє десятиліття ХХ ст. і початок ХХІ ст. ввійде в історію вельми суттєвими геополітичними змінами. Серед нових політичних реалій – утворення української незалежної держави.

Передумовами глобальних зрушень на континенті були: подолання військово-політичного протиборства Схід–Захід, падіння комунізму і переорієнтація низки держав на засади цінностей західної демократії. Унаслідок цих подій світ із двополюсного, чітко розмежованого поступово набирає обрисів багатопольного, взаємозалежного, зростають взаємовпливи держав і народів. Тісно пов'язані між собою процеси подолання розколу Європи й Німеччини, ослаблення полюса сили, що його уособлювала Москва, і самовизначення народів східноєвропейських держав і національно-державного волевиявлення народів колишнього Радянського Союзу. На Сході припинили існування воєнно-політичний блок країн Варшавського договору, Рада Економічної Взаємодопомоги та СРСР як світова наддержава.

З точки зору глобалізації та державно-політичних цілей, географічне розташування України та геополітичне становище, що з нього випливає, має як переваги, так і недоліки. До переваг належить те, що країна розташована на перехресті впливів – між Сходом і Заходом, має відкриті торговельні шляхи з державами Півночі і Півдня. Належність України через Чорне море до басейну

Середземного моря визначає її легкий доступ до регіону Близького Сходу.

Недоліками геополітичного становища України є відсутність природних кордонів, за винятком, хіба-що, Півдня, де Україна омивається Чорними морем, близькість держав, для яких у минулому Україна була територією експансії. З погляду геополітики, для збереження своєї впливовості Україна повинна розвивати добросусідські відносини з усіма прикордонними державами, насамперед, з Росією, іти на розвиток відносин з країнами Європи, мати партнерів на Заході, Сході, Півдні та Півночі, не допускати якогось одного з векторів геополітичних орієнтацій. Вона повинна відстояти суверенітет стосовно Криму, який є природним продовженням території України і має велике значення для виходу на Близький і Середній Схід і басейн Середземного моря. На думку відомого американського політолога З. Бжезинського, незалежність Криму або його приєднання в тій чи іншій формі до Росії призвело б до послаблення Української держави [4, с. 86].

Саме тому Україна не може залишатись осторонь сучасних глобалізаційних процесів. Але варто розібратись у тому, що ці процеси несуть для України – благо та процвітання чи ще більшу залежність від світових політичних центрів?

Очевидно, що стояти осторонь інтеграційних процесів, які нині охоплюють усю планету, ще не вдалося жодній країні. Але крім внутрішньополітичних ритмів, наше життя все більше підпорядковується глобалізованим ритмам, хвилям інтернаціоналізації та інтеграції. У цьому процесі Україна як молода незалежна держава прагне до створення системи міжнародної співпраці, здатного забезпечити її політичну й економічну безпеку. Це прагнення не тільки стимулює інтеграцію України до світового співтовариства, а й сприяє зростанню її впливу в різних регіонах.

Для повноцінної інтеграції України у світовий політичний та економічний простір необхідна, насамперед, демократична громадянсько-правова держава, у якій забезпечуються політичні, економічні й соціальні права всіх її членів. Існування України як суверенної держави вимагає надійного захисту власних інтересів, гарантованого самозабезпечення і прогресивного розвитку в сприятливому зовнішньому середовищі.

Зазначені питання є актуальними нині для України як ніколи. Адже ні держава, ні бізнес, ні саме українське суспільство ще не готові до того, щоб продемонструвати сеанс «одночасної гри» на майданчиках, де діють принципово різні правила: на традиційних театрах геополітичної гри, у багатомірному просторі геоeкономіки, у світі геокультури. Врешті-решт, застарілі уявлення про національно-державну ідилію в умовах кризи міжнародного порядку стають просто небезпечними, оскільки можуть призвести Україну до «шоку глобалізації» [11, с. 166].

Інформаційно-комунікативний чинник. Зміна державних і національних кордонів приводить до зміни меж комунікативного простору; новий соціальний устрій, нова система міжнародних відносин продукують нову якість інформації й комунікативно-прагматичних зв'язків людини та універсуму.

Вектор розвитку сучасного суспільства визначається, з одного боку, процесами оптимізації й глобалізації, з іншого - знаннями, що інтенсивно розвиваються, у тому числі й knowledge-based economy - економікою знання. "Однак у постіндустріальній економіці є свої непрості проблеми. Тут зіткнулися дві тенденції: одна, пов'язана з розвитком інформаційних і фінансово-правових технологій, процесом "каталогізації" світу, становленням системи глобального управління, й інша, основу якої становить отримання нового знання" (О.Неклесса). [6, с. 136]. Нова інформаційна епоха вимагає оновленого, комплексного погляду на економіку, політику, суспільство, науку для більш повного усвідомлення й оцінки загальногуманітарної ролі економічних, соціальних, культурних, психологічних, антропологічних факторів, а також взаємодії двох сфер - інформаційної й Інноваційної.

З огляду на ці процеси, людство має замислитися про можливість вичерпання глобальних ресурсів планети, а також над проблемою контролю за ними для їх довгострокового й стійкого перерозподілу. Із цим же пов'язаний і розвиток масштабного рекламного допінгу, необхідність у створенні, розвитку й підтриманні численних штучних потреб населення Землі; ускладнення ситуації через двозначний вплив науково-технічного прогресу на норми прибутку. На думку дослідників, всі ці чинники привели до перетворення наукового співтовариства на цілком самодостатню

субкультуру.

Суб'єктний чинник. Сьогодні навряд чи можна говорити про осмислену участь України в інтеграційних процесах (ЄС, СОТ чи НАТО), адже ані серед політичної еліти, ані серед суспільства в цілому досі немає конкретної відповіді на питання – навіщо Україні взагалі вступати в те чи інше інтеграційне об'єднання і який ми матимемо з того зиск? Замість реального визначення в багатовимірному світі нових загроз і можливостей, Україна й надалі залишається невизначеною, чому сприяє низка чинників:

- і влада, й опозиція намагаються залучити зовнішньополітичних гравців на поле внутрішньополітичної конкуренції, нехтуючи при цьому національними інтересами і звужуючи альтернативу вибору для країни в майбутньому;

- триває боротьба за східний та західний вектори економічної інтеграції, в той час, коли обидва є тільки похідними від включення країни в процеси інтернаціоналізації та глобалізації;

- перехід від економічної автаркії, що була обумовлена специфікою первинного накопичення капіталу, до фронтальної інтернаціоналізації всіх сторін життєдіяльності держави, економіки, суспільства наполегливо підмінюються вибором між Заходом і Сходом.

Національні інтереси, як і геополітичні пріоритети, виводяться, безумовно, з основних таких цінностей суспільства, як „виживання”, „свобода”, „демократія”, „економічний добробут”, „розвиток”, „соціально-культурні традиції” та орієнтації тощо. Формування відносно стабільної, загальноприйнятої, несуперечливої і самоузгодженої системи національних інтересів і геополітичних пріоритетів – визначальне завдання національної еліти в процесі державотворення.

Україна як національна держава може ізолювати себе зсередини, але з таким самим успіхом вона може проявити активність у зовнішній сфері і заново визначити і формувати свою політику в глобальних масштабах діалогів і конфліктів.

На думку автора, до позитивів глобалізму в Україні можна зарахувати можливість глобального регулювання екологічної ситуації в державі, забезпечення безпеки суспільства від глобальних загроз різного характеру, які непереборні для кожної окремої держави і навіть наддержави (скажімо, планетарні катастрофи), можливість

підтягнути з економічного боку країну до рівня високорозвинених. Щоправда, вирівнювання економічного розвитку – це тільки задекларований позитив, а на практиці відбувається збільшення економічної прірви внаслідок глобалізації.

То ж давайте спробуємо розібратися, які для України негативи глобалізму та його загрози?

По-перше, це вже згадане збільшення розриву в рівнях економічного й соціально розвитку між Україною та країнами «золотого мільярда» – за даними ООН, різниця між ВВП багатих і бідних країн становила в 1960 р. – 1:30, у 1990 р. – 1:60, у 1999 р. – 1:90. Отже, цей процес прискорюється [4, с. 98].

По-друге, зростання безробіття, бідності, безпритульності, а також техногенне перевантаження і деградація довкілля.

По-третє, економічне і політичне послаблення України, пригнічення внутрішньо-національного ринку, національної економіки, що призведе до практичного усунення України з конкурентного середовища.

По-четверте, як зазначає український дослідник В. Андрійчук, зростання рівня тіньової економіки, її розростання до рівня глобально світової і її вихід з-під контролю України як держави. Також загальна криміналізація економічної діяльності, зростання корупції [1, с. 65].

По-п'яте, конфлікт між вимогами глобалізації та соціально-культурними й економічними традиціями нашої держави (наприклад, глобальна еліта вимагає від України вільного продажу землі іноземцям, що суперечить чинному законодавству України).

Висновки. Розвиток українського суспільства сьогодні підпорядкований загальним закономірностям розвитку сучасної світової системи, головною серед яких є тенденція глобалізації. Саме тому в умовах надзвичайного зростання зовнішніх впливів на економічне, соціальне, культурне і політичне життя українського суспільства, проблема впливу на розвиток глобальних процесів стає центральним питанням виживання. За словами О.Г. Білоруса, вплив нової реальності, що виникає під тиском глобалізації, має потужний, навіть шокуючий політичний ефект, оскільки вимагає визначити ставлення до динаміки і засад глобалізації та виробити стратегію поведінки відповідно до її парадоксів і викликів [7, с. 102].

Підсумовуючи все вищевикладене, можна сказати, що розвиток

українського світової інтеграції, формуванням глобальних економічних, політичних, екологічних і культурних асоціацій, відбувається не менш активний процес фрагментизації світу, зростання національної самосвідомості, посилення культурної диференціації світу, відродження етнічно-національних цінностей України.

Перспективи подальших досліджень. Головним національним інтересом та історичною місією України – є пошук і розробка нової системи цінностей, формування нової політичної еліти держави на засадах духовності, патріотизму та служіння Україні. Відповідальній політичній еліті, незалежно від того, при владі вона зараз, чи в опозиції, слід відмовитись від використання соціальних політичних технологій, побудованих на "пошуку ворога", й перейти до модернізаційних інтегративних політичних технологій об'єднаного характеру, культивуваці справжнього патріотизму, національної гордості, єдиних цілей подальшого розвитку українського суспільства.

Література

1. Андрійчук В. Глобалізація, інтеграція, економічна безпека України /В. Андрійчук // Політика і час. – 2003. – №9. – С. 61 – 71
2. Андресюк Б. Надежно ли международное положение Украины? / Б. Андресюк // Зеркало недели. – 2000. – 17 июня. – С. 4.
3. Арон Р. Мир і війна між націями / Р.Арон – Пер. з фр. – К.: Юніверс, 2000. – 688 с.
4. Бжезинський З. Україна в геостратегічному контексті / З. Бжезинський. – Пер. з англ. – К.: Видав. Києво-Могилянська академія, 2006. – 102 с.
5. Василенко С. Українська геополітика. Вектор визначено / С. Василенко // Віче. – 2000. – №9. – С. 19.
6. Гальчинський А. Україна на перехресті геополітичних інтересів / А.Гальчинський. – К.: Знання України, 2002. – 180 с.
7. Глобальные трансформации и стратегии развития: монография / О.Г. Белорус. – К.: Ориане, 2000. – 424 с.
8. Колодій А. Політологія / А. Колодій. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 664 с.
9. Михальченко С. Україна ХХІ століття: і знову пошук шляхів розвитку / С. Михальченко // Віче. – 2001. – №7. – С. 9 – 10.
10. Сікора Б. Російська економічна експансія в Україні / Б. Сікора // Універсум. – 2002. – №7 – 8. – С. 29.

11. Україна в сучасному геополітичному просторі: Теоретичні і практичні аспекти: монографія / Ф.М. Рудич. – К.: МАУП, 2002. – 488 с.

12. Удовин С. Альтерглобализм – теория и практика «антиглобалистского движения» / С. Удовин.–М.: УРСС, 2003. – 256 с.

1. Andrijchuk V. Globalizaciya, integraciya, ekonomichna bezpeka Ukrainy` /V. Andrijchuk // Polity`ka i chas. – 2003. – #9. – S. 61 – 71

2. Andresyuk B. Nadezhno ly` mezhdunarodnoe polozheny`e Ukrai`ny? / B. Andresyuk // Zerkalo nedely`. – 2000.– 17 y`yunya. – S. 4.

3. Aron R. My`r i vijna mizh nacyamy` / R.Aron – Per. z fr. – K.: Yunivers, 2000. – 688 s.

4. Bzhezy`ns`ky`j Z. Ukrayina v geostrategichnomu konteksti / Z. Bzhezy`ns`ky`j. – Per. z angl. – K.: Vy`dav. Ky`evo-Mogy`lyans`ka akademiya, 2006. – 102 s.

5. Vasy`lenko S. Ukrayins`ka geopolity`ka. Vektor vy`znacheno / S. Vasy`lenko // Viche. – 2000. – #9. – S. 19.

6. Gal`chy`ns`ky`j A. Ukrayina na perexresti geopolity`chny`x interesiv / A.Gal`chy`ns`ky`j. – K.: Znannya Ukrayiny`, 2002. – 180 s.

7. Global`nye transformacy`y` y` strategy`y` razvy`ty`ya: monografy`ya / O.G. Belarus. – K.: Ory`yane, 2000. – 424 s.

8. Kolodij A. Politologiya / A. Kolodij. – K.: El`ga, Nika-Centr, 2003. – 664 s.

9. My`xal`chenko S. Ukrayina XXI stolittya: i zнову poshuk shlyaxiv rozvy`tku / S. My`xal`chenko // Viche. – 2001. – #7. – S. 9 – 10.

10. Sikora B. Rosijs`ka ekonomichna ekspansiya v Ukraini / B. Sikora // Universum. – 2002. – #7 – 8. – S. 29.

11. Ukrayina v suchasnomu geopolity`chnomu prostori: Teorety`chni i prakty`chni aspekty` : monografiya / F.M. Rudy`ch. – K.: MAUP, 2002. – 488 s.

12. Udovy`n S. Al`terglobaly`zm – teory`ya y` prakty`ka «anty`globaly`stskogo dvy`zheny`ya» / S. Udovy`n.–М.: URSS, 2003. – 256 с.

Рецензент Балута Т.П., к.політ.н, старший викладач Одеського національного економічного університету

УДК [329.78:342](477)«1990/2013»

Палагнюк Володимир

МІСЦЕ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

У статті досліджено еволюцію українського законодавства, що регулює державну молодіжну політику. За роки незалежності України соціально-демографічна група молоді проявила себе активним, прогресивним учасником суспільно-політичного процесу, яка не позбавлена власних специфічних проблем, що вимагають належної уваги з боку влади. У статті проаналізовано вітчизняну нормативно-правову базу та сфери життєдіяльності молодого населення, що вона регулює. Зроблено спроби виявити здобутки та прогалини формування та реалізації політики держави щодо молоді. Також досліджено зв'язок між підготовкою до електоральних процесів та законотворчою активізацією Верховної Ради, Президента та Кабінету Міністрів України. Прослідковано якісну трансформацію молодіжного руху, який зумів з об'єкта державної молодіжної політики перетворитися у повноправного партнера владних інститутів.

Ключові слова: державна молодіжна політика, молодь, молодіжний рух, закон, постанова, указ, розпорядження, Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України.

Палагнюк Владимир

МЕСТО МОЛОДЕЖИ В УКРАИНСКОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ

В статье исследована эволюция украинского законодательства, регулирующего государственную молодежную политику. За годы независимости Украины социально-демографическая группа молодежи проявила себя активным, прогрессивным участником общественно-политического процесса, не лишенного собственных специфических проблем, требующих должного внимания со стороны властей. В статье проанализировано отечественную нормативно-правовую базу и сферы жизнедеятельности молодого населения, что она регулирует. Сделаны попытки выявить достижения и пробелы формирования и реализации политики государства в отношении молодежи. Также исследована связь между подготовкой к